

στιγμές, πότε με τὸ χιονισμένο, τὸ κατάλευκο, τὸ νυφιάτικο φόρεμά της, πότε με τὸ κουστοῦμι της τὸ βλάχικο, τὸ κεντημένο με γαρούφαλα καὶ γιασεμιὰ καὶ πότε με τὸ πράσινό της, τὸ μοσκοβολισμένο ἀπὸ λεβάντες, ἀπὸ ἀθράμπες κι' ἀπὸ λυγαριές. Κι' ὅλα φωτισμένα ἀπὸ τὸ ὑπέροχο φῶς τῆς ἀγάπης, τῆς καλωσύνης καὶ τῆς γαλήνης. Τέτοιαν ἔκφρασι ἔχουν λόγου χάριν ἡ Χωριατοπούλα καὶ τὸ γαϊδουράκι της στὸν ὁμότιτλο πίνακα τοῦ ζωγράφου μας. Τόσο ἀγαθὴ καὶ τόσο γλυκεῖα πού μοῦ θύμισε τὸ περίφημο ποίημα τοῦ Φρανσὲ Ζάμ. Ὁ Γάλλος ποιητὴς παρακαλεῖ σ' αὐτὸ τὸ ποίημα τὸ Θεό, ὅταν κλείσῃ τὰ μάτια του καὶ πάει στὸν Παράδεισο νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ πάρῃ μαζί του καὶ τὸ γαϊδουράκι του. Ἄλλὰ ποιά νὰ παρακαλέσῃ τὸ Θεό, ὁ Θωμόπουλος νὰ πρωτοπάρῃ μαζί του, ὅταν πάῃ στὸν Παράδεισο; Εἶναι τόσα πολλὰ!... Κοπάδι ὀλόκληρο!...

Γράφοντας πρὸ ὀλίγου καιροῦ γιὰ τὸν ἐξαίσιον ποιητὴ Μωρὶς ντὲ Γκερέν, τὸν τόσο μεγάλο λάτρη τῆς Φύσεως, ἐτόνισα πὼς ἡ καρδιά του μοιάζει με βιολὶ κρυμμένο πίσω ἀπὸ κάθε δέντρο καὶ πίσω ἀπὸ κάθε βράχο.

Ἡ καρδιά τοῦ Ἑπαμεινώνδα Θωμοπούλου μοιάζει με τσοπάνικη φλογέρα κρυμμένη πίσω ἀπ' ὅλα τὰ πλάσματα πού ζωγράφισε στοὺς ὠραίους του πίνακες. Κι ἀκοῦμε παντοῦ τὸ γλυκόλαλο σκοπὸ της. Νοιώθουμε παντοῦ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀγαπητὴ Κύριε Συνάδελφε,

Σοῦ εὔχομαι νὰ ζήσης πολλὰ ἀκόμα χρόνια καὶ νὰ συνεχίσης τὸ ἔργο σου με τὴν ἴδια συγκίνησι καὶ με τὴν ἴδια χαρὰ, γιὰ νὰ τὶς χαρίζῃς καὶ σὲ μᾶς καὶ στὸν Ἑλληνικὸ Λαὸ πού τὸν ἐπλησίασες, τὸν ἀγάπησες καὶ τὸν ἐξέφρασες στὰ Ἔργα καὶ τὶς Ἡμέρες του πότε Ἀσκραϊκὰ καὶ πότε Διονυσιακά, ἀλλὰ πάντοτε πιστά, ἀπλά, αὐθόρμητα σὰν μιᾶς κρυφῆς ἀνάβρας τὰ διάφανα καὶ τὰ γάργαρα νερά.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ.—Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὸν Πλούταρχον, ὑπὸ *Μιχαὴλ Στεφανίδου**.

Ἐὰν ὁ Ἀριστοτέλης πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς αἰτιολογικὸς σύνδεσμος τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς πρὸς τὴν ἑλληνιστικὴν, καὶ ὡς τὸ corpus τῶν ὄλων γνωστικῶν κεφαλαίων τῆς ἀρχαιότητος¹, τὸν Πλούταρχον ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὸ κοινότερον μεσάζον τῆς ἀλεξχανδρεωτικῆς περιόδου πρὸς τὴν Ἀναγέννησιν, καὶ

* MICH. STEPHANIDES, *Observations critiques au Plutarque*. Ἡ ἀνακοίνωσις ἔγινε τῇ 24 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1947.

¹ Ἴδὲ ἐμὸν: Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Φυσ. Ἐπιστημῶν σ. 119.

ὡς τὴν σύνοψιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φιλοσοφηθέντων¹. Ἐκ τοῦ Πλουτάρχου συνήθως ἐλάμβανον τὰς ἀρχικὰς τῶν ἐμπνεύσεις οἱ πρὸς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην πρωτοπόροι τῆς Δύσεως, καὶ ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐδιδάχθη τὸ κοσμολογικὸν σύστημα τοῦ Ἀριστάρχου ὁ τῶν φυσιοκρατικῶν ἐρευνητῶν χορηγὸς Κοπέρνικος.

Τοῦ Πλουτάρχου ὡς χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα ἀναφέρεται συνήθως, ὅτι ἐπιμελῶς ἀποφεύγει τὴν χασμωδίαν, ἀλλὰ τῆς χασμωδίας, νομίζω, τὴν διάχρησιν ὁ Πλούταρχος φαίνεται καθυποτάσσων εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ λόγου². Τοῦτο δ' ἐντεῦθεν ἀνάγκη νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὁ τῶν κειμένων τοῦ Πλουτάρχου διορθωτής. Ἀλλὰ καὶ γενικῶς χρήσιμον νομίζω εἰς τοὺς κανόνας τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν διὰ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ λόγου ἔλεγχον τῆς διορθώσεως τῶν ἀρχαίων πεζογραφικῶν κειμένων³, ὅπως τῶν ποιητικῶν χωρίων ἢ διορθώσεως ἐλέγχεται καὶ διὰ τοῦ μέτρου τῆς στιχουργίας. Ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ὁ Πλούταρχος μετὰ τοῦ Πλινίου τῶν Ρωμαίων, ἀμφοτέροι εὐλαβικοὶ ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἐρασισταί, εἶναι συγχρόνως ἐντεῦθεν καὶ χρήσιμοι πολλάκις σύμβουλοι εἰς τὴν κριτικὴν διερεύνησιν τῶν ἀρχαίων κειμένων⁴.

Ἐκ τῶν καλλιτέρων πραγματειῶν τοῦ Πλουτάρχου, ἱστορικῆς δὲ συγχρόνως καὶ φυσικῆς κομψότητος, εἶναι καὶ ἡ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος πραγματεία, ἐνθα παρέχονται ἐνδιαφέρουσαι πληροφορίες περὶ τῶν ἀλληγορικῶν μυθολογημάτων τῶν Αἰγυπτίων καὶ περὶ τῶν ἱερογλυφικῶν συμβόλων, τῶν ὁποίων τὰς ὑπονοίας σχετίζει ὁ Πλούταρχος πρὸς ἑλληνικὰ φιλοσοφήματα. Ἀναμφιβόλως, τὰ ἱερογλυφικὰ γράμματα θὰ ἔδωσαν ἐνιαχοῦ τὰς ἀφορμὰς ἐμπνεύσεων εἰς τοὺς σοφωτέρους τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἀνάμειξιν αἰνιγμάτων πρὸς τὰ δόγματα, ὑπέδειξα δ' ἀλλαχοῦ⁵ τὴν σχέσιν τῆς ἱερογλυφικῆς γραφῆς πρὸς τὰ χυμευτικὰ σύμβολα τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν Βυζαντινῶν, ὅθεν βεβαίως καὶ διαχαράσσεται μία τις ἱστορικὴ γραμμὴ ἀπὸ τῶν ἱερογλυφικῶν καὶ τῶν χυμευτικῶν συμβόλων πρὸς τὰ χυμικὰ σύμβολα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης.

Εἰς τὴν περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος πραγματείαν ταύτην τοῦ Πλουτάρχου ἀπαντᾶται τὸ ἐξῆς χωρίον (ἐκδ. Bernardakis, 355 A, 13): «Τὸν δ' οὐρανὸν (γράφουσιν οἱ Αἰγύπτιοι), ὡς ἀγήρων δι' αἰδιότητα, καρδίη, θυμὸν ὑποκειμένης ἐσχάρας», ἐκ τῶν προβαλλομένων ἀδιανοήτων τῆς Κριτικῆς.

¹ Ἀυτόθι, σ. 191.

² Τοῦτο ὑπέδειξα ἐν «*Νέας Ἡμέρας*» Ἐργεστής, 1906, ἀρ. 1633.

³ Ἴδε τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον μου ἐν «*Ν. Ἡμέρα*» καὶ τὸ ἄρθρον μου: Ἐρμηνεία καὶ κριτικὴ φυσιογνωστικῶν κειμένων, ἐν «*Ἀθηνᾶς*» 1928, σ. 184.

⁴ Ἴδε ἐμὸν σημεῖωμα ἐν *Chemiker Zeitung* (ἐν Götten) 1911, σ. 1267.

⁵ Ἐν «*Ἀθηνᾶς*» 38 (1936), σ. 217.

Θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν μίαν πιθανὴν λύσιν τοῦ προβλήματός ἐκ τῶν ἐξῆς ὑποδείξεων:

α) Ἄναμφιβόλως, τὸ χωρίον αἰνίττεται τὸ *θυσιαστήριον*, πρὸς τὸ ὁποῖον συμπαρβαλλεῖται ἡ *καρδία* πρὸς μίαν συνθετικὴν παράστασιν τοῦ *οὐρανοῦ*.

β) Τῶν ἀρχαίων τὸ θυσιαστήριον ἀπετελεῖτο: 1) ἐκ τῆς *ἐσχάρας*, τῆς ἐστίας πυρός, ὀρύγματος *κοίλου ἐπὶ τῆς γῆς*. Ἐνίοτε μόνον ἡ κοιλότης αὕτη κατεσκευάζετο ἐπάνω τοῦ *βωμοῦ*, ὀνομαζομένη τότε «ἐσχάρα βώμιος». 2) Ἐκ τοῦ *βωμοῦ*, κτίσματος ὑψηλοῦ ὑπὲρ τὴν γῆν. Ἐκάτερος δὲ τῶν ὄρων τούτων ἐδήλου μόνος καὶ τὸ *ὄλον* θυσιαστήριον. Συνήθως δ' ὅμως ἐπὶ τὸ ἐμφαντικώτερον, πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ ὄλου βωμοῦ μετεχειρίζοντο οὐχὶ τὸν ὄρον βωμός, ἀλλὰ τὸν ὄρον *ἐσχάρα*, τὸν ὑποδηλοῦντα τὸ τελεσιουργὸν στοιχεῖον τῆς θυσίας, τ. ἔ. τὴν *πυρὰν* τοῦ «πυρκοῦ» καὶ τοῦ «ικέτου», ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀνεφέρετο τὸ θυμίαμα πρὸς τὸν *οὐρανό*, ὡς τινα προέκτασιν τοῦ βωμοῦ, ὅστις ἐντεῦθεν καὶ ἔφερε πολλάκις πρόσθετον ἐπιστέγασμα, τὸν «οὐρανό».

γ) Πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ τριμεροῦς *θυσιαστηρίου*: *ἐσχάρα* - *βωμός* - *οὐρανό*, *παρωμοιάζον* οἱ χυμευταὶ (οἱ Ἑλληνες ἀλχυμισταὶ) τὴν συσκευὴν τοῦ ἀμβικισμοῦ, τ. ἔ. τῆς ἀποστάξεως, καὶ πρὸς τὴν *πρᾶξιν* τῆς θυσίας τὴν ἀπόσταξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ τοῦ ἀμβικιζομένου ὑγροῦ ἀτμός, τὸ οὕτω καλούμενον «πνεῦμα» (τὸ *spiritus* τῶν Λατίνων) ἀνεφέρετο ἀπὸ τῶν «φώτων» (τῆς φωτιᾶς) ἄνω πρὸς τὸν *οὐρανό*, διὰ νὰ κατέλθῃ κατόπιν πυκνωθὲν πρὸς τὴν γῆν, ὡς τις *πεμπουσία* τοῦ Οὐρανοῦ. Ἐντεῦθεν δέ, τὴν μὲν ὑαλίνην φιάλην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐθερμαίνετο ἡ πρὸς ἀπόσταξιν οὐσία, ἐκάλουν *βωμόν* ἢ *βωμόν φιαλοειδῆ* ἢ *φιαλοβωμόν*,¹ τὴν ὄλην δὲ ἀποστακτικὴν συσκευὴν: «*φύσιν οὐρανίαν*»², καὶ ἐδήλουν τὴν ἀπόσταξιν, τ. ἔ. τὴν *πνευματίωσιν* ἢ *ἀσωμάτωσιν* καὶ τὴν ἔπειτα πάλιν συμπύκτωσιν ἢ *σωμάτωσιν* τῆς οὐσίας³ διὰ τῶν μυστικῶν φράσεων: «*ἄνω τὰ οὐράνια*, *κάτω τὰ ἐπίγεια*» καὶ «τὸ ἀνώτατον πρὸς τὸ κατώτατον καὶ τὸ κατώτατον πρὸς τὸ ἀνώτατον» καὶ «ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα»⁴. Ἐντεῦθεν δὲ πιθανῶς καὶ τὸ μετάλλινον πέταλον (τὸ νῦν ἔλασμα λευκοχρῦσου τῆς Ἀναλυτικῆς χυμείας), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐθυμῶντο δοκιμαστικῶς αἱ χυμευτικαὶ οὐσίαι, κατεσκευάζετο *τριγωνικόν*, καὶ τὸ γεωμετρικὸν ἀκριβῶς *τρίγωνον* ἀναγράφεται ὡς *σύμβολον* τῆς *τριγώχου καρδίας* εἰς τὸν πίνακα τῶν χυμευτικῶν συμβόλων¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑποδείξεων, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ χωρίον οὐχὶ

¹ Collection des alchimistes grecs, par Berthelot et Ruelle, σ. 108.

² Ἀυτόθι, σ. 277.

³ Ἴδὲ ἐμὸν ἄρθρον ἐν *Revue des Études grecques* XXV (1922) σ. 312 ἐξ.

⁴ Collection des alchim. (Introd. σ. 161), σ. 292, *La Chimie au M. âge*, par Berthelot, III 103.

ὡς τινα συνέχειαν τῆς συμβολικῆς παραστάσεως, ἀλλ' ὡς ἐρμηνείαν τοῦ ἱερογλυφικοῦ συμβόλου, ἀναφέροντες τὴν φράσιν: ὑποκειμένης ἐσχάρας εἰς τὴν καρδίαν, τὴν δηλοῦσαν τὸ κοῖλον τοῦ ἀνθρώπου ὄργανον, τὸ φέρον τὴν φλόγα τοῦ συναισθήματος, ἀγῆρω δ' ἐντεῦθεν καὶ αἷδιον, διὰ τῆς ὁποίας θερμαινομένη ἢ σκέψις ἀννυροῦται ὡς πνεῦμα πρὸς τὸν Οὐρανόν. Τῆς αὐτῆς δὲ φράσεως τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄνω κείμενον ἀναφέρομεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὅλου βωμοῦ, αὐτὸς θὰ ἐκαλεῖτο νὰ παραστήσῃ συνεκδοχικῶς τὸν βωμὸν εἰς μίαν ἐρμηνείαν τοῦ συμβόλου τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς καρδίας—ἐσχάρας, εἰκονιζομένου συγχρόνως τοῦ ὅλου θυσιαστηρίου. Ἐντεῦθεν δέ, μετατρέπων τὸν ΘΥΜΟΝ εἰς ΒΩΜΟΝ ἀναφέρω τοῦτον εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ γράφω τὸ χωρίον ὡς ἐξῆς: «(γράφουσιν Αἰγύπτιοι) τὸν δὲ οὐρανὸν καρδίῃ, βωμὸν ὑποκειμένης ἐσχάρας», δηλαδή: *Οἱ Αἰγύπτιοι παριστάνουν τὸν οὐρανὸν διὰ τῆς καρδίας ὡς τινα βωμὸν μὲ ὑποκειμένην ἐσχάραν τὴν καρδίαν.* Ἡ διάνοια δ' αὕτη τοῦ χωρίου οὔτε ἀπίθανος εἶναι, οὔτε σύμπτυξιν ἀσύστατον ἔχει τῆς ἐκφράσεως μὲ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν συνεκδοχικῶν ὄρων.

Ὡς ἀπιθάνους ὅμως πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὰς μέχρι τοῦδε προταθείσας τοῦ χωρίου διορθώσεις καὶ εἰκασίας: Οἱ περισσότεροι τῶν ἐκδοτῶν, ὁ Schaefer, ὁ Squire (Cantabrig, σ. 24), ὁ Hercher (Teubn. 1872), ὁ Parthey (Über Is. Osir. 1850, σ. 16), ἢ τῶν Παρισίων ἐκδοσις Didot, καὶ ἡ τῆς Λιψίας Tauchnitii (t. III, σ. 9) διατηροῦν τὸ παραδοθέν: *θυμόν*, σημειοῦντες συνήθως κενὸν μετὰ τὸ: *καρδίᾳ*. Ὡσαύτως, ἢ τοῦ Meunier παράφρασις (Paris, MDCCCXIV, σ. 49) διατηρεῖ τὸ: *θυμόν* καὶ ἐρμηνεύει: «Ils figurant encore le ciel, qui ne saurait vieillir puisqu'il est eternal, par un cœur posé sur un brasier dont la flamme entretient l'ardeur». Ὁ Wyttenbach (t. II, Oxonii, MDCCXCVI, animadversiones, De Isid. et Osir. σ. 182) ἀντικαθιστᾷ τὸ: *θυμόν* διὰ τοῦ: *θυμιατηρίῳ*, παραπέμπων εἰς Horapollinis Hieroglyph. I. 22 («Αἰγυπτον δὲ γράφοντες, θυμιατήριον καίόμενον ζωγραφοῦσι καὶ ἐπάνω καρδίαν»), ὁ δὲ Sieveking (Teubn. 1925/1938: Nachstaedt-Sieveking-Titchener, t. II, 1935, 355 F. 7) διατηρῶν τὴν γραφὴν *θυμόν* (μὲ σημ. κενοῦ) ὑποσημειοῖ τὰς εἰκασίας: *σημαίνουσιν καὶ θυμιαμάτων.* Ἄφ' ἐτέρου δ' ὁ Pauw διορθοῖ: *θυῶν*, ὁ Buxt: *θυμήλης* (γρ. θυμέλης), ὁ Reicke: *ἐπιθυμῶν*, ὁ Böttcher: *θυμιωμένη* (πβ. Über Isid. u. Osir, ed. Parthey, Berl. 1850, σ. 16). Τέλος, ὁ Bernardakis (Teubn. II. MDCCCLXXXIX) διατηρῶν καὶ οὗτος τὸ: *θυμόν*, ὑποπτύει: *βωμίον ἐσχάρας ὑποκαομένης.*

RÉSUMÉ

Après quelques observations, concernant le texte de Plutarque, l'auteur donne une interpretation du passage incompréhensible de Plutarque (Isid. et Osir. 355 A, 13): «Τὸν δ' οὐρανὸν (γράφουσιν οἱ Αἰγύπτιοι) ἀγῆρων δι' αἰδιότητα,

καρδίη, θυμὸν ὑποκειμένης ἐσχάρας», en indiquant d'abord que a) le passage insinue *l'autel*, avec lequel il combine le *cœur* pour une représentation symbolique du *ciel*, b) l'autel antique avait deux parties: l'autel proprement dit, une construction élevée, et la *grille*, une cavité faite en bas sur la terre. Ces deux parties de l'autel se désignaient par le terme collectif βωμὸς (autel) et ordinairement par le terme ἐσχάρα (grille) significatif de l'élément efficace de l'autel, c'est-à-dire du *feu*, d'où le fumet de l'offrande se portait vers le ciel, considéré comme une continuité de l'autel portant souvent un abri vouté, représentant le ciel, et c) une symbolisation analogue se rencontre chez les chymentes (les alchimistes grecs) d'Alexandrie et de Byzance, qui assimulaient l'appareil distillatoire à un autel, et la distillation à la sacrifice, en appellent la fiole d'ébullition: βωμὸς (autel) ou φιαλοβωμὸς (fiole-autel), audessous de laquelle était le fourneau (la grille), dont le feu transformait le liquide en «esprit» (πνεῦμα) c'est-à-dire en *vapeur* qui se portait en haut vers le *ciel* pour s'y refroidir et descendre vers la terre, comme une quintessence celeste. A la base de ces indications, l'auteur, en changeant le mot du passage θυμὸν en βωμόν, donne au passage l'explication suivante: *Les Egyptiens présentaient par le cœur le ciel comme (si le ciel était) un autel sous lequel situait le cœur comme (si le cœur était) une grille.*

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ.— Οἱ ψεκασμοὶ τῶν ἐλαίων καὶ ἡ παραγωγή αὐτῶν ὑπὸ *Κ. Ἰσαακίδη**.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουσιν 65.000.000 περίπου ἐλαιοδένδρων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελοῦντα συνεχεῖς ἐλαιῶνας καλύπτουσι περὶ τὰ 5.000.000 στρέμματα. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης 50.000.000 ἀγριελαῖαι.

Τὸ θεῖον δένδρον τῆς ἐλαίας παρέχει πολλαπλὴν καὶ μεγάλην εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐεργεσίαν· δίδει τὰ μέσα τῆς ζωῆς εἰς 340.000 περίπου οικογενείας ἢ εἰς 1.500.000 ἄτομα ἐλαιοπαραγωγῶν καὶ διαχέει τὰ ἀγαθὰ του εἰς ὅλον τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμόν.

Ἡ μέση ἐτησία κατὰ τὰ πέντε τελευταῖα προπολεμικὰ ἔτη ἀπὸ τοῦ 1934-1935 μέχρι τοῦ 1938-1939 παραγωγή τοῦ ἐλαίου ἀνῆλθεν εἰς 112.927 τόνους καὶ τῶν ἐπιτραπεζίων ἐλαίων εἰς 35.307 τόνους. Ἡ δὲ ἀξία τῆς κατὰ τὰ ἄνω πέντε ἔτη μέσης ἐτησίας παραγωγῆς τοῦ ἐλαίου ἀνῆλθεν εἰς 2.527.710.000 καὶ τῶν ἐπιτραπεζίων ἐλαίων εἰς 304.863.000 προπολεμικὰς δραχμὰς ἢτοι ἀμφοτέρων τῶν προϊόντων τῆς ἐλαίας εἰς 2.832.573.000 προπολεμικὰς δραχμὰς.

* Ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 3 Φεβρουαρίου 1949.